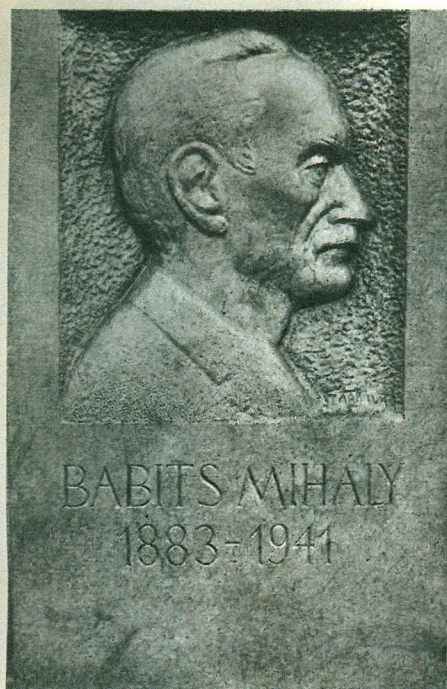

SZABÓ IVÁN BABITS ÁBRÁZOLÁSAI

Annak a nemzedéknek — amelyhez Szabó Iván is tartozik — urbánus és népi szárnnya között Babits személyéről és irodalompolitikai szerepéről erősen megoszottak a vélemények. Hiúsága, az érvényesülni vágyó fiatalokból feléje áradó tömjénezés nem mindenkinek esett szájajze szerint, némelyek gerincroppanásáról nem is beszélve.

Mindezek ellenére is, mivel munkássága időt állónak bizonyul, az emberi gyarlóság sugárzása egyre veszíti erejét, miközben a művészi érték egyre tisztábban emelkedik az irodalmi láthatár fölé. Mind élesebben rajzolódik föl a műből a szellem tisztasága, az elmélyülő felelősségérzet a hazáért és az emberiségért. Új fényt kapnak idevágó sorai, az utolsó esztendőik hatalmas versei, amelyekkel kora fölé nőtt ő is és a semmibe vesznek azok a vonások, amelyek emberi közelségben taszították azokat, akik a mestert mint embert is úgy szerették volna látni, ahogy negyedszázad múltán az időben, az örökkévalóságban megjelenik. De éppen ezért, egyre fokozódó tisztelettel gondolnak rá azok is, akik annak idején fenntartásait nem minden ok nélkül hangoztatták.

Ez a tisztázódás ment végbe Szabó Ivánban is s mint a legtöbb esetben, nála is a *Jónás könyve* indította el a revíziót, amit a közben beteljesülő történelmi események is siettettek. A Jónás könyve születésekor a költő munkásságában már nem a vitatható irodalompolitikai kérdésekre esett a hangsúly, hanem a hazára és az egész

emberiségre. Szabó Ivánban is ez a Babits Mihály öltött mind tisztább képet s ezért fogadta örömmel a megbízást: mintázza meg a költőt a budai várnegyed Babitsról elnevezett sétányára. S ő vállalta a feladatot: nem a szimbólumok tömegét teremtető, nem is a stílárís füzerekek pompázó Babitsot, nem is a fejét karján pihentető, elmerengő, velünk szembenező Babitsot — gondoljunk csak Rippl-Rónai remek portréjára — de nem is a gyilkos betegségtől elgyötört arcot, mégcsak nem is a versek mögött dülő, lefojtott indulatokat véste kőbe. Reliéfőről van szó, amely inkább alkalmas a megbékélt lelkiállapot kifejezésére, mint a lélek mély örvényléseinek formába öntésére. Azt a férfiút mintázza meg, aki mögött ott áll az *Oidipus király*, a *Laodameia*, a megrázó erejű középkori himnuszok, az *Amor Sanctus* (gyönyörű bibliofil kiadásban), *Dante* a maga mélységeivel s aztán a nagy versek sorozata, köztük a *Psychoanalysis christiana*, az *Intelem vezeklése*, a *Báldzsóds*, az *Ezerkilencszáz-nagyven*, s végül az utolsó vers Reményik Sándorhoz (*Egy verses levélre*), és mindenek fölött a *Jónás könyve*.

Igy kerül a vörös márványba Szabó Iván vésője nyomán a mindent látó, belátó és a srtnak is fölibe emelkedő *klasszikus* Babits. A semleges, egyenletesen lazított háttérben nyugszik a portré, azt érzékeltetve, hogy a belső és külső harc már elült s mindaz, ami csak emberi volt, immár másodrangú. A profilból a szemek előre és messze néznek, de azzal a bölcsességgel, amely ismeri a múltat s mintha azt is tudná, ami történt velünk halálától napjainkig. A homlok boltozata tisztán, simán fénylik s rejtje azokat az energiákat, amelyek a szemem keresztül láthatatlanul áradnak arra, aki a versek alapján a relieffel kapcsolatot tud teremteni. A versek nélkül a költőt nem ismerő nézőnek csak egy fáradt embert mutat, nekünk azonban mindazt elmondja, amelynek egy töredékéről a fentiekben számot adtam. A két mély barázda őrzi a nyomát mindannak, ami megviselte a lelket, megölte a szervezetet, de maga az egész fej mégis arról beszél, hogy a szellem ereje diadalmasabbnak bizonyult a romló anyagnál. Ezért a szobrász nem az arc élet hangsúlyozta, különben nem formálhatta volna meg az arc plasztikáját a redők ellenére is oly melegséggel, ahogyan ebben a művében előtűnik áll.

Ez a várnegyedbe kerülő Babits relief Szabó Ivánnál nem lezárása a Babits problémának. Vele párhuzamosan mintázza meg *érmét* is, amely már intímabb műfajával több szubjektív elem érvényesülését tette lehetővé. „A nemes szellem nem hódol korának” — idézi az érme a költő mondatát, annak ellenére, hogy

„Nincs is itt haszna szépségnek s imádnak
csak harcnak és a hatalom nyilának.”

És mindezekkel egyidejűleg fába metszette *Jónás* is, mivel alakja már jelkép és elválaszthatatlan Babitsól. Magyar férfi típust mintázott fába, amely csak a Jónás könyvéből vett fenyegető fölírattal utal a prófétára:

„Kéj fel és menj Nimivőbe, [kiált a Város ellen!
Nagy ott a baj, megáradt a gonoszóság:
Szennyes hajbai szent lábaimat mossák].”

[A zárjelbe tett rész a mi kiegészítésünk a versből.] A művek nem tagadják, hogy a jelképes mondatok realitásokra utalnak, így nemcsak a föliratokban, hanem magukban a művekben is rejlik aktuális társadalmi mondanivaló. Ezt talán fölösleges is hangsúlyozni, hisz Szabó Iván témaválasztásában, tartalmában nem közömbös társadalmunk kérdéseit érint, ezzel is utalva a művész közéleti felelősségére.

Szj Rezsd